

Новица Пешић
Видоје Голубовић
Предраг Павловић

ВОЈВОДА ВУК
Ратничка легенда

Уредник
Зоран Колунџија

Copyright © ИК Прометеј, Нови Сад, 2016.

Издавање *Еџиције Србија 1914–1918* подржали су
Министарство културе и информисања Владе Републике Србије и
Град Нови Сад – Градска управа за културу

НОВИЦА ПЕШИЋ
ВИДОЈЕ ГОЛУБОВИЋ
ПРЕДРАГ ПАВЛОВИЋ

ВОЈВОДА ВУК

РАТНИЧКА ЛЕГЕНДА

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

Удружење ратних добровољаца
1912–1918. њихових потомака
и поштовалаца
Београд

РТС

РАДИО-ТЕЛЕВИЗИЈА
СРБИЈЕ
Београд

Војвода Вук

ПРЕДГОВОР

ВОЈВОДА ВУК И РАТНИ ДОБРОВОЉЦИ

Потпуковник Војин Поповић – војвода Вук неустрашиво и храбро се борио на челу четничких и добровољачких одреда за ослобођење српског народа у Четничкој акцији 1905–1908. године; балканским ратовима 1912. и 1913. и Првом светском рату од 1914. године. Крајем 1916. у вишедневној крвавој борби за ослобођење Кајмакчалана од Бугара погинуо је на челу својих ратника на Сивој стени планинског масива Груниште.

Књига о животу и ратовању војводе Вука, најпознатијег команданта добровољаца, настала сто година после његове погибије, потврда је да се његово дело не заборавља.

Војин Поповић – војвода Вук је оличење храбрости и смелости у ратним акцијама и изразити пример привржености и љубави према свом народу и отаџбини – синоним за свеукупно ратно добровољаштво, својствено српском народу у борбама за слободу, које сеже у нашу далеку прошлост.

*

У ратовима за ослобођење Србије које је наш народ водио против много јачих агресора поред регуларне војске су учествовали и четници и добровољци, који су својом вољом, без присиле, одлазили да се боре, често и на најопаснијем делу ратишта. Њихови мотиви били су искључиво

родољубиви, без икаквих идеолошких, националистичких и других побуда. Било је то самосвесно жртвовање за ослобођење и очување слободе Србије. Команданти одреда ратних добровољаца били су, углавном, официри школовани у војним академијама или високообразовани Срби из разних друштвених сталежа.

Назив *рајни добровољац* јавља се доста касно у српском народу иако је та врста ратника постојала од давнина, такорећи од Косовске битке. Израз се нарочито одомаћио у време највећих борби у ослободилачким ратовима у 19. веку, као и у прве две деценије 20. века. У то време била је и највећа потреба за њима јер је малена Србија водила тешке ослободилачке борбе против много надмоћнијих непријатеља, као што су били Турска, Аустроугарска, Немачка потпомогнуте од Бугарске и други.

Термин ратни добровољац у лексичкој и практичној примени у другим већим земљама готово да је занемарљив, док је у српском језику њему посвећено доста простора, што оправдава изнету тезу.

Према тумачењу у *Војном лексикону*: „Добровољац је лице које не подлеже војној обавези или које није мобилисано, а добровољно ступи у оружане снаге или у неку оружану формацију ван оружаних снага, из патриотских, класних, националних, политичких, религиозних, материјалних, авантуристичких и других побуда. По ратном праву ужива исту заштиту као и припадник оружаних снага, без обзира да ли оперише изван или у оквиру своје националне територије на окупираној или неокупираној територији, с тим што мора да се придржава прописаних услова.”¹

У *Илустрираној војној енциклопедији* наводи се: „Добровољци ратни сматрају се сва она лица (страни и наши држављани, који не подлежу војној обавези), која у току рата својеволно ступе и на војној дужности остану за све

---

¹ *Војни лексикон*, Београд, 1981.

време трајања рата, осим уколико раније не буду ослобођени (услед неспособности, посебних државних потреба итд.).”²

Наведено термилошко објашњење, међутим, у потпуности не произлази из наше ратне стварности у ослободилачким балканским ратовима и у Првом светском рату. Добровољци су у те ратове одлазили искључиво из дубоко емотивног, родољубивог подстицаја, с наглашеном жељом да додатно ојачају редовну војску и тиме допринесу бржем ослобођењу од непријатеља, уз што мање жртве. Српском ратном добровољаштву у том периоду биле су стране националне, верске, идеолошке или временске ознаке и ограничења. Дакле, ратно добровољаштво било је очишћено од свих примеса које би га каљале јер је потицало из узвишеног људског карактера, тежње да се без приморавања жртвује за опште добро. Зато добровољан одлазак у ратну неизвесност, која подразумева и погибију „без имена и гроба”, заслужује пуно поштовање и ореол потпуне моралне чистоте.

Због тога се у нашем народу негују и поштују лик и дело ратних добровољаца из ослободилачких ратова Србије, а њихову родољубиву борбу требало би више приближити млађим генерацијама, које о тим јунацима мало знају. По томе се и мери карактер једног народа јер – ко не поштује другога, нема права ни да тражи поштовање.

Ратно добровољаштво организованије је заступљено у српској историји од Првог српског устанка 1804. године. Прву чету добровољаца у Србију је довео Ђорђе Ђурчија, и она је деловала у шабачко-подрињском крају. Међу последњима су се великом храброшћу и јунаштвом 1814. године на Засавици (бој на Дубљу) истакли добровољци Зеке Буљубаше и војводе Марка Прекодрињаца, као и остаци Хајдук Вељкових „атлија”, који су бранили Неготин, а затим и Пореч на Дунаву.

---

² *Илустрирана војна енциклопедија*, Београд, 1939.

Многи историчари су у дужем периоду истраживали улогу и учинак добровољаца у борбама против отоманских завојевача.

Пажњу заслужује опсежан рад академика Владимира Стојанчевића, који наводи да су у Карађорђевој устаничкој војсци учествовали: „Бећари – добровољци потекли из разних крајева и ситуација и због разних мотива. Њихови називи, у разним крајевима Србије, су често били различити. Било да су долазили са стране, или били домороци, већина од њих је била под оружјем и пре устанка: у хајдучима, у фрајкору, или у народној добровољачкој војсци за борбу против Пазваноглуа у последњој деценији 18. века, затим и дахија на почетку 19. века. Отуда су били називи: добровољци, својевољци, фрајкорци, хајдуци, голи синови, голаћи, крџалије, ускоци, волонтери, осветници, момци...”³

Бећари, као посебан род војске устаничке Србије, првих неколико година били су изван чврстог организованог склопа народне војске. Њихово снабдевање није падало на терет државне касе, већ је имало карактер самодоприноса: потребе у храни, оружју и одевању биле су брига појединаца, односно сеоских заједница, са изузетком снабдевања муницијом.

Борислава Лилић закључује: „Још од времена Првог српског устанка добровољци, односно добровољачке дружине, имале су знатну улогу у оружаним сукобима Срба са Турцима. Били су најчешће познати под именом бећари. Посебно су се истакли код заузимања Београда, када су претрпели доста губитака...”⁴

Допринос бећара јасније приказује историчар Миленко Вукићевић: „У ударној групи бећара – добровољаца која је

---

³ Владимир Стојанчевић: *Српски рајни добровољци – Увод у историографију и проблематику о добровољаштву*, Удружење ратних добровољаца, Београд, 2000.

⁴ Борислава Лилић, реферат „Српски ратни добровољци“, Архива удружења ратних добровољаца 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца, ф. 10, д. 324.

требала да заузме Сава капију у Београду налазили су се Конда, буљубаша; Узун Мирко Апостоловић и још петорица храбрих другова. За њим је ишла једна чета добровољаца, а даље иза њих, сва остала војска Милоја Петровића.”⁵

Међутим, о улози и ратном учинку добровољаца – бећара има и другачијих закључака.

Божидар Јововић у свом истраживању наглашава „да су се они борили из сасвим других побуда. Осим тога, они су жудели за пљачком, а понекад у томе нису имали мјере, изазивајући и кржаве злочине, који су осрамотили побједничко устаничко оружје. Приликом освајања Београда направили су такву сјечу турског живља да је то изазвало гнушање и највећих турских непријатеља.”⁶

Хиљаде бећара – добровољаца, ипак, борило се храбро и пожртвовано за слободу и обнову српске државе. Њима је нарочиту пажњу посвећивао Карађорђе Петровић, вођа Првог српског устанка, а они су највећим делом били на границама ослобођене Србије, нарочито у Делиграду, на Тимочком фронту и на Дрини.

Наставак Првог и Другог устанка били су Први и Други српско-турски рат (1876–1878) за ослобођење српског народа на Балканском полуострву и територијама Аустроугарске.

И у тим ратовима су учествовали добровољци из земље, али и из иностранства. Добровољци су добијали по Закону о добровољцима (који је Србија усвојила пред рат како би уредила међусобне односе) новчане принадлежности да би себи обезбедили храну и друге потрепштине, а наоружање и муницију су добијали из војних магацина.

У српско-турском рату добровољцима из Дринске војске командовао је мајор Ђока Влајковић, Ибарским кором

---

⁵ Миленко Вукићевић, реферат „Први српски устанак 1804. године”, Архива удружења ратних добровољаца 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца, ф. 10, д. 325.

⁶ Божидар Јововић, Истраживачки рад о ратном добровољаштву, Архива удружења ратних добровољаца 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца, ф. 10, д. 326.

архимандрит Нићифор Дучић, а Јужноморавско-добричким кором професор Милош С. Милојевић, с помоћницима Тодором Станковићем Нишлијом и Милојком Веселиновићем.

У Другом српско-турском рату добровољци су масовно регрутовани из месног становништва. Они су дејствовали, на разне начине, у позадини турске војске, све до масовних побуна и устанака какви су забележени у Власотинцу, на Чемернику, Црној Трави, Власини и на другим местима. Добровољце су предводиле народне старешине и други виђенији представници, од којих су нарочито познати Нишлија Никола Коле Рашић, Анђелко Хаџи Димитријевић, Аранђел Станојевић и други.

О учешћу добровољаца остао је запис непознатог учесника:

„Кад су Коле Рашић и његова дружина прешли на Сечаници 7. децембра, пођу даље са неким одредима наше војске и официрима Илијом Ђирићем, артиљеријским поручником, и Пером Грубишићем, пешадијским поручником па наиђу на бежанију из Прокупља, коју хтедну да заробе и догнају нешто говеда. У Горњем Дреновцу ухвате субашу Баба Јашара и поведу га са собом. Прешавши даље до села Брестовца, Пуковца и Кочана, људи се дижу на устанак и собом носе ко шта има.

После неколико дана, 11. децембра 1877. године, прибрана гомила људи са села, ко с пушком, ко с тољагом, ко с мотком, пиштољима, косама, секирама, јагањима (и заробљени субаша Баба Јашар) на две – до три стотине људи, крену да ударе на Лесковац. Крену та разнородна војска на касапске шупе, уђе у варош и – сви на збор. Ту Коле Рашић честита Лесковчанима слободу и краљевину...”⁷

---

⁷ Новица Пешић, Добросав Туровић, Предраг Павловић: „Устанак у Топлици и Јабланици 1917.“, издање Удружења ратних добровољаца 1912–1918 њихових потомака и поштовалаца, Београд, децембар 2006.